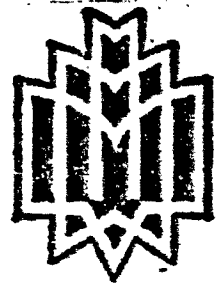

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

٤٠٨٤

وزارت تعلیمات عالی و عالی
موسسه عالی پژوهش

دانشگاه تربیت معلم تهران

دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی - گروه مشاوره

۱۳۸۱ / ۱۲ / ۲۹

پایان نامه تحصیلی جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد در رشته مشاوره

عنوان پایان نامه :

بررسی رابطه بین نوع مدرک تحصیلی «شاغلین به مشاوره» در دبیرستانهای سراب با عملکرد آنان در حل مشکلات دانش آموزان

استاد راهنما :

سرکار خانم دکتر شکوه نوابی نژاد

استاد مشاور :

جناب آقای دکتر باقر ثنایی ذاکر

پژوهشگر :

فرهاد مصلح

زمستان - ۱۳۸۰

۶۰۹۸۵

دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی
گروه مشاوره

این پایان نامه تحت عنوان :
بررسی رابطه بین نوع مدرک تحصیلی ((شاغلین به مشاوره)) در دبیرستان های سراب با عملکرد آنان
در حل مشکلات دانش آموزان

به منظور اخذ درجه کارشناسی ارشد در رشته مشاوره که توسط آقای فرهاد مصلح تهیه و تدوین شده است ،
در جلسه مورخه ۱۳۸۰/۱۰/۱۷ در حضور هیات داوران پس از دفاع با نمره ۱۷ و درجه خوب پذیرفته شد .
هیات داوران : دکتر علیرضا محمودنیا

دکتر عبد الله شفیع آبادی

استاد راهنما : دکتر شکوه نوابی نژاد

استاد مشاور : دکتر باقر ثنائی

مدیر گروه و نماینده تحصیلات تکمیلی :
دکتر علیرضا محمودنیا

آدرس : تهران ، خیابان شهید دکتر مفتاح پو شعاره ۴۹ ، کدپستی ۱۵۶۱۴
تلفن : ۸۸۲۵۰۱۲ - ۱۵

تقدیم به :

پدر و مادر عزیزم

که با زحمات غیر قابل جبران فویش زمینه تحصیل مرا فراهم نمودند.

تقدیر و تشکر

بر خود فرض می دانم که از زحمات و راهنماییهای ارزنده اساتید

بزرگوار سرکار خانم دکترنوابی نژاد و جناب آقای دکتر ثنائی تشکر کنم.

همچنین از کمیته پژوهش اداره آموزش و پرورش سراب که در

جریان تحقیق نهایت همکاری را با اینجانب داشتند تشکر میکنم.

(چکیده پایان نامه)

عنوان : بررسی رابطه بین نوع مدرک تحصیلی « شاغلین به مشاوره » در دبیرستانهای سراب با عملکرد آنان در حل مشکلات

دانش آموزان

۱- هدف پژوهش : هدف پژوهش بررسی رابطه بین نوع مدرک تحصیلی شاغلین به مشاوره در دبیرستانهای سراب (کارشناسی مشاوره و رشته های مرتبط با آن - سایر رشته ها) با عملکرد آنان در حل مشکلات دانش آموزان می باشد .

۲- روش پژوهش : در پژوهش حاضر از روش همبستگی استفاده شده است در این تحقیق به این علت از روش همبستگی استفاده شده است که محقق به دنبال بررسی رابطه بین نوع مدرک تحصیلی شاغلین به مشاوره با عملکرد آنان در حل مشکلات دانش آموزان بوده است .

۳- جامعه آماری : جامعه آماری عبارت است از کلیه شاغلین به مشاوره در دبیرستانهای سراب و همچنین کلیه دانش آموزان دبیرستانهای سراب . کل جامعه دانش آموزان ۵۵۰۲ نفر .

۴- روش نمونه گیری : نظر به محدود بودن تعداد شاغلین به مشاوره در دبیرستانها ، عملکرد کلیه شاغلین به مشاوره (۱۹ نفر) مورد مطالعه قرار گرفت و از مجموع دانش آموزان تحت پوشش هر یک از آنها تعداد ۱۰ نفر به صورت تصادفی انتخاب شدند حجم نمونه دانش آموزان ۱۹۰ نفر و کل جامعه شاغلین به مشاوره ۱۹ نفر .

۵- ابزار اندازه گیری : ابزار اندازه گیری در این تحقیق ، پرسشنامه میزان کارائی شاغلین به مشاوره (شریفی ، ۱۳۷۴) می باشد . این پرسشنامه دارای ۲۴ سوال است که اعتبار این پرسشنامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ / ۷۴ به دست آمده است . و در پژوهش حاضر این اعتبار / ۷۰ به دست آمده است .

۶- فرضیه ها : در طرح پژوهش فرضیات زیر مورد بررسی قرار گرفت : ۱- بین نوع مدرک تحصیلی شاغلین به مشاوره با عملکرد آنان در حل مشکلات تحصیلی دانش آموزان رابطه وجود دارد . ۲- بین نوع مدرک تحصیلی شاغلین به مشاوره با عملکرد آنان در حل مشکلات شغلی دانش آموزان رابطه وجود دارد . ۳- بین نوع مدرک تحصیلی شاغلین به مشاوره با عملکرد آنان در حل مشکلات شخصی دانش آموزان رابطه وجود دارد . ۴- بین نوع مدرک تحصیلی شاغلین به مشاوره با عملکرد آنان در حل مشکلات خانوادگی دانش آموزان رابطه وجود دارد .

۷- نتیجه کلی : ۱- بین نوع مدرک تحصیلی شاغلین به مشاوره با عملکرد آنان در حل مشکلات تحصیلی ، شغلی و شخصی دانش آموزان رابطه معنی داری وجود ندارد . به عبارت دیگر نوع مدرک تحصیلی شاغلین به مشاوره تاثیری در عملکرد آنان در حل مشکلات تحصیلی ، شغلی و شخصی دانش آموزان ندارد . ۲- بین نوع مدرک تحصیلی شاغلین به مشاوره با عملکرد آنان در حل مشکلات خانوادگی دانش آموزان رابطه وجود دارد به عبارت دیگر نوع مدرک تحصیلی شاغلین به مشاوره در عملکرد آنان در حل مشکلات خانوادگی دانش آموزان تاثیر دارد .

این یافته ها با نتایج تحقیقات داخلی و خارجی صورت گرفته مغایرت دارد (به جز در زمینه حل مشکلات خانوادگی) . دلایل احتمالی این مغایرت را می توان در محدودیت تعداد آزمودنیها ، ابزار پژوهش ، عدم وجود اتاق مستقل و مناسب برای مشاوره در دبیرستانها ، کافی نبودن درجه علمی شاغلین به مشاوره با مدرک تحصیلی مشاوره و رشته های مرتبط با آن و همچنین برگزاری دوره های ضمن خدمت و وجود بخشنامه ها و دستورالعملها که باعث افزایش آگاهی شاغلین به مشاوره با رشته های نامربوط می شود دانست .

فهرست مطالب

۱.....	فصل اول : طرح تحقیق
۳.....	مقدمه
۵.....	سؤال اصلی تحقیق و بیان مسئله
۷.....	اهمیت و ضرورت تحقیق
۸.....	اهداف تحقیق
۸.....	فرضیه‌ها
۸.....	استفاده‌کننده‌گان از نتایج تحقیق
۹.....	تعریف عملیاتی مفاهیم
۱۱.....	فصل دوم : پیشینه تحقیق
۱۳.....	تاریخچه راهنمایی و مشاوره
۱۷.....	راهنمایی و مشاوره از دیدگاه اسلام
۱۹.....	اصول اساسی راهنمایی و مشاوره در مدارس
۲۱.....	تعریف راهنمایی
۲۱.....	تعریف مشاوره
۲۲.....	انواع مشاوره
۲۳.....	هدفهای مشاوره
۲۵.....	صلاحیت مشاوران (بر اساس بیانیه انجمن مشاوره ایران)
۳۰.....	خصوصیات مشاور
۳۶.....	مسائل و مشکلات دانش‌آموزان دبیرستانها

۳۷	..... خدمات راهنمایی و مشاوره در دبیرستان
۳۹	..... وظایف مشاوران
۳۹	..... تحقیقات انجام شده
۴۵	..... فصل سوم: روش تحقیق
۴۷	..... روش تحقیق
۴۷	..... جامعه آماری
۴۸	..... حجم نمونه
۴۸	..... ابزار تحقیق
۴۸	..... روش اجرای پرسشنامه
۵۰	..... فصل چهارم: تجزیه و تحلیل اطلاعات
۵۲	..... تجزیه و تحلیل با استفاده از آمار توصیفی
۵۲	..... تجزیه و تحلیل با استفاده از آمار استنباطی
۶۲	..... فصل پنجم: خلاصه تحقیق و نتیجه
۶۴	..... خلاصه تحقیق
۶۵	..... نتیجه گیری
۷۰	..... محدودیتها
۷۱	..... پیشنهادات
۷۲	..... بخش ضمیمه
۷۴	..... وظایف مشاوران
۸۲	..... نمونه پرسشنامه
۸۴	..... منابع

فهرست جداول و نمودارها

- جدول شماره ۱ - توزیع فراوانی جامعه شاغلین به مشاوره به تفکیک رشته تحصیلی ۵۴
- نمودار شماره ۱ - نمودار ستونی تعداد شاغلین به مشاوره رشته های مختلف ۵۴
- جدول شماره ۲ - توزیع جامعه شاغلین به مشاوره بر حسب نوع مدرک تحصیلی شان ۵۵
- نمودار شماره ۲ - نمودار دایره‌ای درصد شاغلین به مشاوره بر حسب نوع مدرک تحصیلی شان ۵۵
- جدول شماره ۳ - توزیع میانگین و انحراف استاندارد نمرات عملکرد شاغلین به مشاوره در حل مشکلات دانش آموزان بر اساس نوع مدرک تحصیلی ۵۶
- جدول شماره ۴ - ضرایب همبستگی بین نوع مدرک تحصیلی شاغلین به مشاوره با عملکرد آنان ۵۷
- جدول شماره ۵ - میانگین و انحراف استاندارد نمرات شاغلین به مشاوره در حل مشکلات تحصیلی ۵۸
- جدول شماره ۶ - میانگین و انحراف استاندارد نمرات شاغلین به مشاوره در حل مشکلات شغلی ۵۹
- جدول شماره ۷ - میانگین و انحراف استاندارد نمرات شاغلین به مشاوره در حل مشکلات شخصی ۶۰
- جدول شماره ۸ - میانگین و انحراف استاندارد نمرات شاغلین به مشاوره در حل مشکلات خانوادگی ۶۱

فصل

اول

فصل اول : طرح تحقیق

- ۱ - مقدمه
- ۲ - سوال اصلی تحقیق و بیان مسئله
- ۳ - اهمیت و ضرورت تحقیق
- ۴ - اهداف تحقیق
- ۵ - فرضیه‌ها
- ۶ - تعریف عملیاتی مفاهیم

مقدمه

در طول تاریخ . همواره برای مردم مسائل و مشکلاتی پیش می آمده است . آنان از کسانی که بزرگ خانواده ، ریش سفید طائفه ، روحانی محل یا طیب قوم بودند کمک می طلبیدند . گرچه نوع کمک در جوامع مختلف فرق می کرده است ، ولی مسلماً نوعی رابطه یاورانه وجود داشته است .

امروزه مشکلات انسانها پیچیده تر و متنوع تر شده است و طبعاً متخصصینی را می طلبد که در حرفه های یاورانه تبحر داشته باشند و بتوانند فرد را در شناخت و در حل مشکل خویش یاری دهند . (احمدی ، ۱۳۷۴) .

ملل و جوامع بر اثر تحولات همه جانبه اقتصادی ، اجتماعی و سیاسی بیش ازهر موقع دیگر لزوم راهنمایی افراد را به منظور جلوگیری از تباهی و به هدر رفتن استعداد و نیروی انسانی آنان درک کرده اند و راهنمایان می کوشند تا با روش ویژه و تخصصی افرادی که فاقد آگاهیهای لازم درباره خود و محیط خویشند را با این واقعیتهای آشنا سازند .

راهنمایی و مشاوره و فنون و خدمات آن به عنوان مهمترین وسیله کمک به افراد در شناخت بهتر خود و محیط و سازگاری بیشتر در زندگی است و رشد مطلوب ذهنی ، عاطفی ، اجتماعی و معنوی فرد را تسهیل می نماید . (نوابی نژاد ، ۱۳۷۵) .

این خدمت نه تنها در مورد عموم مردم جامعه بلکه در مورد دانش آموزان دبیرستانی نیز مورد نیاز و تاکید فراوان است .

مسئولان محترم آموزش و پرورش باید به اهمیت و ضرورت « خدمات راهنمایی » در نظام آموزشی کشور توجه بیشتر مبذول دارند از اهداف این خدمات می توان شناخت استعدادها و

رغبت‌های دانش آموزان ، کمک به انتخاب رشته تحصیلی و شغل مناسب ، یاری در حل مشکلات تحصیلی و عاطفی و اجتماعی و ایجاد و تقویت سجایای اخلاقی در دانش آموزان را نام برد. مشاوره برای کمک به دانش آموزان لازم است و اگر به طور صحیح برنامه ریزی و اجراء گردد ، در کاهش مشکلات و التیام آلام آنان بسیار موثر واقع می شود. (شفیع آبادی ، ۱۳۷۶)

برای موفقیت در ارائه چنین خدماتی ، شاغلین به مشاوره باید از تخصص کافی برخوردار باشند. اگر افراد بدون صلاحیت و فاقد دانش و تجربه کافی برای شغل مشاوره انتخاب شوند ، عملاً در کار خود موفق نمی شوند و ارزش خویش و حرفه مشاوره را پائین می آورند. (احمدی ۱۳۷۴)

آنچه مسلم است برای ارزیابی و کمک به حل مشکلات دانش آموزان ، مشاور باید به فنون ارزیابی و روشها و مهارتهای لازم برای کمک به حل مشکلات رفتاری وارد باشد. شفیع آبادی خصوصیات را در کارایی مشاوران موثر می داند و از جمله به سلامت روانی و جسمی و انعطاف پذیری ، رازداری و آگاه بودن مشاوران اشاره کرده است چون مشاوران در رابطه تنگاتنگ با آدمیان و ارزیابی رفتار و کمک به آنان هستند لازم است ویژگی خاصی را دارا باشند و تخصص و تعهد برای کار خود داشته باشند. (شفیع آبادی ، ۱۳۷۷)

درباره ضرورت وجود افراد متخصص در مدرسه با عنوان مشاور که در دانشگاه آموزشهای ویژه ای را دیده باشند اختلاف نظرهایی وجود دارد و عده ای بر این باورند که وظایف مشاور را می توان به معلمین از طریق شرکت دادن آنها در دوره های کوتاه مدت کار آموزی و آموزشی محول نمود . اما علیرغم این آراء و عقاید ، جایگاه مشاور به عنوان یک نیروی انسانی متخصص از اهمیت ویژه ای برخوردار است. (کریمی ، ۱۳۷۴)

نکته آخر اینکه اعمال برنامه های مشاوره صحیح و بجا و مناسب ، نه تنها به ارتقاء اهداف و غنای آموزش و پرورش می انجامد بلکه علاوه بر تسریع و تسهیل اهداف نظام آموزشی ، بسیاری از مسائل و معضلات برخاسته از درون نظام آموزشی را نیز به نحوی شایسته و منطقی حل و فصل خواهد کرد.

سؤال اصلی تحقیق و بیان مسأله :

آیا بین نوع مدرک تحصیلی شاغلین به مشاوره در دبیرستانهای سراب و عملکرد آنان در حل مشکلات دانش آموزان رابطه وجود دارد؟

برای انجام مشاوره ، دانش و مهارتها و فنون ویژه ای ضروری است که از طریق تحصیل و کار آموزی و کسب مدرک تحصیلی در رشته مشاوره بدست می آیند. مشاوره به عنوان شاخه ای از روانشناسی کاربردی فرایندی است که نیاز به تسلط بر علوم رفتاری و به کارگیری تکنیکهای مختلف دارد.

مولر می گوید که هر تخصص مورد نیاز باید خصائص خود را با مهارتهای معینی توجیه کند که مشاغل دیگر یا عموم مردم بدان دسترسی نداشته باشند چنین بنظر می رسد که از لحاظ شناخت مشاوره به عنوان عمل اصلی کارکنان راهتمایی و مشاوره پیشرفتی حاصل نشده است . هیچ یک از مشاغل تخصصی دیگر در زمینه آموزش و پرورش نمی توانند دعوی داشتن این وظیفه را کنند. (نقل از شریفی، ۱۳۷۴).

در سالهای اخیر برنامه خدمات مشاوره در مدارس رشد چشمگیری داشته است اما چون همیشه تقاضا برای پست مشاوره بیشتر از تعداد افرادی بوده است که دوره های کامل تحصیل و کار آموزی را گذرانده باشند موجب شده است که از افرادی که تحصیل و کار آموزی کمی در زمینه

مشاوره داشته اند از قبیل فارغ التحصیلان رشته های علوم تربیتی ، روانشناسی ، برنامه ریزی تربیتی و ... در مدارس استفاده شود و وظایف مشاوره به آنها واگذار شود .

عوامل زیادی در مشاوره موثر دخیل است از جمله ویژگیهای فردی ، دانش حرفه ای و مهارتهای خاص مشاوره . و مشخصاً مدرک تحصیلی نیز از تاثیر گذار ترین عوامل مشاوره موثر می باشد. بدون داشتن دانش و مهارتهای مشاوره ، موفقیت در انجام مشاوره بعید به نظر می رسد .

تحقیقات زیادی در مورد عملکرد شاغلین به مشاوره صورت گرفته است. اما تا آنجا که پژوهشگر بررسی نموده است تحقیقی تحت این عنوان تا بحال صورت نگرفته است .

در این تحقیق به مطالعه عملکرد شاغلین به مشاوره در دبیرستانها از بعد نوع مدرک تحصیلی پرداخته می شود. نتایج تحقیق نشان خواهد داد که آیا شاغلینی که مدرک تحصیلی آنها مشاوره و رشته های مرتبط با آن می باشد عملکردشان با شاغلین سایر رشته ها تفاوت دارد یا نه؟ و اگر عملکرد شان با سایرین تفاوت دارد این تفاوت در کدام زمینه (تحصیلی ، شغلی ، شخصی و خانوادگی) بیشتر است؟

سوالهایی که در پی یافتن پاسخ برای آنها هستیم به شرح زیر است :

۱- آیا بین نوع مدرک تحصیلی شاغلین به مشاوره با عملکرد آنان در حل مشکلات تحصیلی دانش آموزان رابطه وجود دارد؟

۲- آیا بین نوع مدرک تحصیلی شاغلین به مشاوره با عملکرد آنان در حل مشکلات شغلی دانش آموزان رابطه وجود دارد؟

۳- آیا بین نوع مدرک تحصیلی شاغلین به مشاوره با عملکرد آنان در حل مشکلات شخصی دانش آموزان رابطه وجود دارد؟